

Kronika • Chronicle

In memoriam

Danguolei Irinai RAKLEVIČIENEI atminti (1951–2013)

2013 m. balandžio 26 d. Vilniuje, eidama 62-uosius metus, po sunkios ligos, su kuria ilgą laiką sėkmingai kovojo, netikėtai mirė augalų fiziologė, Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, biomedicinos mokslų daktarė Danguolė Irina Raklevičienė (Bendoraitytė). Beveik visą savo mokslinės veiklos laikotarpį ji dirbo Botanikos institute – buvo mokslininkė ir mokslo administratorė. Jos moksliniai darbai yra reikšmingi bendrai mokslo plėtotei, o administraciniai – Lietuvos mokslo institucijų raidai. Mums, ją pažinojusiems bendradarbiams, kartu praleidusiems ne vieną dešimtmetį, liko gražūs prisiminimai iš bendro kasdienio darbo, dalyvavimo mokslinėse konferencijose, įvairiuo-

se renginiuose, darbo Botanikos instituto, vėliau Gamtos tyrimų centro, Mokslo taryboje.

Danguolė Raklevičienė gimė 1951 m. spalio 5 d. Kaišiadorių mieste. Vėliau, tėvams persikėlus gyventi į Vilnių, ji mokėsi Vilniaus miesto A. Vienuolio vidurinėje mokykloje, kurią baigusi pradėjo studijuoti biologiją Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete. Trečiajame kurse ji pasirinko biofizikos specialybę. 1974 m. po sėkmingų studijų jai buvo suteikta biologijos ir chemijos dėstytojo kvalifikacija.

1974 m. Danguolė Raklevičienė buvo priimta į doktorantūros (tuo metu aspirantūros) studijas Lietuvos mokslų akademijos Botanikos instituto Augalų mutagenezės laboratorijoje. Jos vadove buvo paskirta dr. A. Šukienė. Šios paraginta tais pačiais metais Danguolė Raklevičienė išvyko į Maskvą tęsti studijų Sovietų Sąjungos Mokslų akademijos Bendrosios genetikos institute. Ten Citogenetikos laboratorijoje ji atliko miežių mutagenezės tyrimus. 1977 m., pasibaigus doktorantūros studijų laikui, grįžusi į Botanikos instituto Augalų mutagenezės laboratoriją buvo priimta dirbti vyresniosios laborantės pareigose. 1979 m. Sovietų Sąjungos Mokslų akademijos Bendrosios genetikos institute ji apgynė daktaro (tuo metu biologijos mokslų kandidato) disertaciją „Gama spindulių ir etilenimino įtaka miežių mitotiniam ciklui ir chromosomų struktūrinėms mutacijoms“, už kurią jai buvo suteiktas mokslų daktaro laipsnis (tuo metu mokslų kandidato laipsnis), nostrifikuotas Lietuvoje 1993 metais.

Apgynusi disertaciją Danguolė Raklevičienė iš Botanikos instituto Augalų mutagenezės laboratorijos perėjo dirbti į Augalų fiziologijos laboratoriją. Ji dirbo grupėje, kuri vadovaujama akademiko Alfonso Merkio ir dr. Romualdo Laurinavičiaus, atliko augalų gravitacinės fiziologijos tyrimus. Devintojo

dešimtmečio viduryje išryškėjo pagrindinės jos mokslinių interesų kryptys – augalų fiziologija, gravitacinė fiziologija ir augalų morfogeneze *in vitro*.

Aštuntuoju ir devintuoju dešimtmečiais gravitacinės augalų fiziologijos tyrėjų grupė kartu su Sovietų Sąjungos Kosminių tyrimų institutu konstravo ir gamino originalią aparatūrą augalams auginti kosmose ir esant dirbtinio nesvarumo būsenai Žemėje. Tuomet dar nebuvo žinoma, ar gali augalo sėklos sudygti, augalai augti ir vystytis kosminio skrydžio sąlygomis. Ieškant atsakymų į šiuos klausimus buvo atlikti pirmieji bandymai su žirniais ir salotomis „Sojuz“ tipo kosminiuose laivuose ir orbitinėse stotyse „Saliut“. Danguolė Raklevičienė tyrė kosminio skrydžio veiksnių, tarp jų ir nesvarumo, poveikį salotos daigų augimui ir ląstelių dalijimosi procesams. 1984 m. ji pradėjo dirbti vyresniojo mokslo darbuotojo pareigose tais pačiais metais įkurtame Gravitacinės fiziologijos sektoriuje, kuriam vadovavo dr. R. Laurinavičius. Taikydama citogenetikos, radioautografijos ir citospektrofotometrijos metodus ji tęsė gravitacijos, kaip ekologinio veiksnio, reikšmės cito- ir kariokinezės procesams tyrimus, kurių objektais buvo skirtingi intaktiniai augalai, audinių ir ląstelių kultūros. 2000 m. Danguolei perėmus vadovavimą Gravitacinės fiziologijos sektoriui, jos iniciatyva gravitacinės fiziologijos tyrimų problematika pasipildė kito ekologinio veiksnio – šviesos, jos spektrinės sudėties – poveikio augalų augimui ir vystymuisi pakitusios gravitacijos aplinkoje klausimais. Pastarąjį dešimtmetį pagrindinį dėmesį moksliniame darbe D. Raklevičienė skyrė gravitacijos poveikiui sėjamosios pipirinės daigų reakcijoms į ultravioleto-A spinduliuotę, apšvietimą atskiromis šviesos spektro komponentėmis ir jų deriniais. Gauti duomenys iš esmės papildė informaciją apie augalų reakcijas jiems adaptuojantis prie evoliucijos požiūriu stabilių ir kintančių aplinkos signalų, apie galimybes gravitacijos pokyčių sukeltas negatyvias augalo reakcijas kompensuoti šviesa.

Tokio pobūdžio mokslinis darbas reikalavo iniciatyvumo, atkaklumo, kruopštumo ir aukštos darbo kultūros – visas šias savybes Danguolė Raklevičienė turėjo, todėl ir jos triūsas buvo įvertintas: kartu su Gravitacinės fiziologijos sektoriaus darbuotojais ji sėkmingai bendradarbiavo su Sovietų Sąjungos Kosminių tyrimų instituto, vėliau

Bonos universiteto mokslininkais, buvo kviečiama dalyvauti tarptautinių mokslinių organizacijų, jungiančių žymiausius kosminės biologijos specialistus, organizuojamose konferencijose ir simpoziumuose. D. Raklevičienė paskelbė apie 100 mokslinių publikacijų. Jos darbai publikuoti ne tik Lietuvos, bet ir žinomuose pasaulio žurnaluose *Advances in Space Research* ir *Microgravity Science and Technology*.

Nuo 1993 m. Danguolė Raklevičienė buvo aktyvi Valstybinio mokslo ir studijų fondo, vėliau Lietuvos mokslo tarybos remiamų projektų iniciatorė. Jos talentas atsiskleidė ne tik bendradarbiaujant, bet ir vadovaujant mokslininkų grupių, prioritetinių mokslo krypčių ir aukštųjų technologijų plėtros programų projektams, kartu su bendradarbiais gauti rezultatai buvo teigiamai vertinami Lietuvos augalų fiziologijos tyrėjų.

Aktyvi Danguolė Raklevičienė buvo ir mokslo sklaidoje – tyrimo rezultatus ji nuosekliai pristatydavo Europos kosmoso agentūros (EKA), Europos hipogravitacijos tyrimų asociacijos (ELGRA) organizuotose konferencijose ir simpoziumuose, Lietuvoje vykstančiose tarptautinėse ir vietinėse konferencijose, rašė mokslo populiarinimo straipsnius kosminės biologijos tematika, buvo Lietuvos augalų fiziologų draugijos ir Europos hipogravitacijos tyrimų asociacijos (ELGRA) narė.

Paliko Danguolė Raklevičienė pėdsaką ir pedagoginėje veikloje. Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto studentams skaitė Augalų fiziologijos ir morfogenezės paskaitas, vedė Bendrosios citologijos laboratorinius ir praktikos darbus, vadovavo bakalauro ir magistro darbams. Ji dažnai dalyvavo daktaro disertacijų gynimuose – buvo gynimo tarybų narė, oponentė, vadovavo Ingridos Šaulienės daktaro disertacijai „Somatinių embrioidų, žiedų ir vegetatyvinių ūglių regeneracija *Nicotiana* kultūrose“, kuri buvo apginta 2002 metais. Mielai konsultavo, padėdavo jauniems mokslininkams vykdyti mokslinius tyrimus, rengti disertacinius darbus.

Žymus Danguolės Raklevičienės indėlis Botanikos instituto administravimo darbe. 2000 m. ji buvo paskirta Gravitacinės fiziologijos sektoriaus vadove, 2010 m. sektoriui suteikus Eksperimentinės augalų ekologijos laboratorijos statusą, ji tęsė vadovės darbą ir šiose pareigose dirbo iki paskutinės gyvenimo ir darbo dienos. 2003–2009 m. buvo Botanikos instituto Mokslo tarybos pirmininke.

Sudėtingu mokslo institucijų reformų laikotarpiu 2010 m. D. Raklevičienė buvo paskirta Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto vadove, šiose nelengvose, daug dvasinės ištvermės pareikalavusiose pareigose ji dirbo iki 2012 m. pradžios.

Liūdna... Netekome mokslininkės, kolegės, draugės, netekome puikaus žmogaus. Viliamės, kad Danguolės Raklevičienės moksliniai darbai dar ilgai bus svarbūs augalų fiziologijos ir kosminės biolo-

gijos tyrėjams, jie ne tik papildys bendrąjį mokslo kontekstą, bet ir paskatins mokslininkus, kels jiems naujų minčių ir idėjų. Tikimės, kad jos optimizmas, tikėjimas mokslu ir sėkminga jo perspektyva skatins teigiamą iniciatyvą ateinančioms mokslininkų kartoms, o jos vidinė kultūra ir dvasios tvirtumas bus pavyzdys visiems – tiek mums, daug metų dirbusiems kartu, tiek ir jauniems, tik pradedantiems darbą mokslininkams.

Dr. Danguolė Švegždienė
Dr. Aurika Ričkienė